

καὶ θές τὸν νοῦν σου εἰς αὐτοὺς καὶ βάλε τὸν σκοπὸν σου,
ἄν τύχη δικάποτε εἰς καιρόν, δταν οὐδὲν πιστεύης, 50
νὰ τοὺς εὑρῆς πρὸ διφθαλμού εἰς διφελόν σου μέγα.
Λοιπόν, υἱέ μου, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπάρχομαι τοῦ λέγειν,
καὶ θές τα εἰς τὴν καρδίαν σου, βάλε τα εἰς τὴν ψυχήν σου.

Oἱ συμβούλες

(111 – 128)

Ἄγάπα τὰ στρατιωτικά, πάντοτε μάνθανε τὰ
στρατιῶται ἡσαν δλοι σου καὶ πάπποι καὶ προπάπποι,
καὶ δλον τὸ γενολόγιν σου καλοὺς στρατιώτας εἶχε·
καὶ ἄν ἀγαπᾶς καὶ γρηγορῆς, σύντομα νὰ τὰ μάθης
τεχνίτην ἔχεις μάστοραν, μόνον νὰ τὸν προσέχης.
Πολλὰ ἔχει μέγαν δνομα ὁ Καΐσαρ δν δουλεύεις
εἰς δλα τὰ στρατεύματα, εἰς τὰ κεφαλατίκια.
"Αν σὲ συντύχῃ, πρόσεχε, ἄκουε νὰ μανθάνης,
πλὴν μετὰ τακεινότητος καὶ προσοχῆς μεγάλης,
καὶ θές τα εἰς τὴν καρδίαν σου, ἔχε τα εἰς τὸν νοῦν σου, 120
ἄν τύχη κάποτε καιρός, νὰ τὰ 'βρης ἐμπροσθέν σου.
Εἰς τὸ κυνήγι σκούδαζε καὶ τρέχε καὶ γρηγόρει,
ὅτι ὀφελεῖ τὸν ἄνθρωπον μεγάλως εἰς στρατείαν.
Πᾶν ἀγαθὸν καὶ χρήσιμον καὶ μάνθανε καὶ λάλει.
"Ακούε πάντα συνετῶς καὶ χωρίζε τὸ κρείττον.
Μὴ προλαμβάνῃ ἡ γλώσσα σου ποτὲ τὸν λογισμὸν σου.
Πολλοὺς γάρ ἐκ συναρπαγῆς ἀπάλεσεν ἡ γλώσσα,
καὶ διὰ τοῦτο πρόσεχε πρῶτον καλά καὶ σκόπει,
καὶ τότε λάλει δλιγοστά καὶ μεμελετημένα.

(261 – 269)

Φεῦγε τὰ συγκαθίσματα εἰς τὰς πολυποσίας:
εὶς δὲ συμβῇ καὶ κρατηθῆς μετά τίνος εἰς δεῖπνον,
μὴ σὲ προλάβῃ τὸ κρασί, μὴ σὲ νικήσῃ ἡ μέθη,

114 καὶ ἄν ἀγαπᾶς . . . : καὶ ἄν τὸ θέλτης καὶ ἄν προσέχης, μπορεῖς νὰ τὰ μάθης γρήγορα. — 117 κεφαλατίκια : τὰ κακετανάτα. — 118 ἄν σὲ συντύχῃ : δταν σοῦ μιλῇ (ὁ Καΐσαρ).

μᾶλλον ἔσν προλάμβανε, ἐγείρου καὶ ἀναχώρει.
Αἰσχρὸν γάρ κ' ἐπονείδιστον κ' ἐπώδυνον ἡ μέθη. 265
Καὶ ὀπόταν πάσχῃ ὁ στόμαχος ἀπὸ πολυποσίαν,
καταθολώνεται ἡ ψυχή, βλάπτεται καὶ τὸ σῶμα,
καὶ εἰκάζει ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἄρμα χωρὶς ἡνιόχου,
ώς σκάφος χειμαζόμενον μὴ ἔχον κυβερνήτην.

(368 – 379)

"Αν πρός τινὰ δποσχεθῆς τίποτε νὰ χαρίσης,
σύντομα τοῦτο χάριζε, νὰ σ' ἔχῃ χάριν πλήρη· 370
ἐκεῖνο δὲ τὸ δποσχεθῆς ἐξακεραιώς τὸ δίδε,
εὶς δὲ δώσεις τὸ ἡμισυ, ἡ χάρις δλη ἐχάθη.
"Ο γάρ λαβόν οὐ χάρεται τοσοῦτον εἰς τὸ ἐπῆρεν,
δσον εἰς τὸ τὸν ἔλειψεν λυπεῖται καὶ γογγ ζει.
"Αν δώσης τίποτε τινάν, μηδὲν τὸ δνειδίσης,
μὴ χάσης καὶ τὸ δῶρον σου καὶ τὴν εὐχαριστίαν
καὶ δμοιάσης γεωργὸν ὅπορον κατὰ κάντα"
ἀφ' ὅτου σπείρη τὴν σποράν καὶ κλείσῃ τὸ χωράφιν,
ἐμπάζει τὰ χοιρίδια του καὶ σκάπτουν τὸ χωράφιν,
καὶ ἀποστερεῖται τὸν καρπὸν καὶ χάνει καὶ τὸν σπόρον.

268 εἰκάζει : μοιάζει, παρέχει τὴν εἰκόνα.

"Ομως καν ουτως γένηται, καν ουτως καν ἄλλοιως,
καιρὸς λοιπὸν τὰ κατ' ἔκε πάντα σοι σαφηνίσαι·
οὐ φέρω γάρ, δέσποτα, τὴν ταύτης μοχθηρίαν,
τοὺς καθ' ἡμέραν χλευασμούς καὶ τὰς ὀνειδίσιας:
τὸ Κύρη, οὐκ ἔχεις προσοχήν· τὸ Κύρη, πῶς τὸ λέγεις;
τὸ Κύρη, τί προσέθηκας; τὸ Κύρη, τί ἐπεκτήσω;
Ποῖον ἴματιον μὲν ἔραψας; ποιὸν δίμιτον μὲν ἐποίκες;
καὶ ποιὸν γυρὶν μὲν ἐφόρεσας; οὐκ εἶδα Πασχαλίαν.
Ἐχεις με χρόνους δώδεκα ψυχροὺς καὶ ἀσβολωμένους,
οὐκ ἔβαλα ἀπὸ κόπου σου τατίκιν εἰς ποδάριν,
οὐκ ἔβαλα εἰς τὴν ράχην μου μεταξὸν ἴματιν,
οὐκ εἶδα εἰς τὸ δακτύλιν μου κρικέλιν δακτυλίδιν,
οὐδὲ βραχιόλιν μὲν ἐφερες ποτὲ νὰ τὸ φορέσω.
Οἱ ξένοι κατακόπτουσι τὰ γονικά μου ροῦχα,
καὶ ἐγὼ καθέζομαι γυμνὴ καὶ παραπονεμένη.

40

Σὺ εἶσαι Πτωχοπόδορος, καὶ ἐγὼ ἡμην̄ Ματσουκίνη!

(67 - 112)

Ἐπεντρανίζεις, ἄνθρωπε, καν δλως θεωρεῖς με;
ἐγὼ ἡμην̄ ὑποληπτικὴ καὶ σὺ ἱσουν̄ ματσουκάτος·
ἐγὼ ἡμην̄ εὐγενικὴ καὶ σὺ πτωχὸς πολίτης,
σὺ εἶσαι Πτωχοπόδορος καὶ ἐγὼ ἡμην̄ Ματσουκίνη,
σὺ ἐκοιμδεῖς τὸ ψιαθίν καὶ ἐγὼ εἰς τὸ κλινάριν·
ἐγὼ είχον προίκα περιστήν, καὶ σὺ είχες ποδοκόπιν,
είχον ἀσημοχρύσαφον, καὶ σὺ είχες σκαφοδούγας,
καὶ σκάψην τοῦ ζυμώματος καὶ μέγαν πυροστάτην.
Καθέζεσαι εἰς τὸ ὁσπίτιν μου, καὶ ἐνοίκιον οὐ φροντίζεις,
τὰ μάρμαρα ἡφανίσθησαν, δέ πάτος συνεπτώθη,
τὰ κεραμίδια ἐλύθησαν, τὸ στέγος ἀστυράθη,
οἱ τοῖχοι καταπίπτουσιν, ἐξεχερσώθη ὁ κῆπος·

70

49 τατίκιν: παντόφλα ή τσόκαρο. — 53 οἱ ξένοι: ἔδω λισως οἱ δοῦλοι.
67 Συνέχεια τῆς ὄμιλίας τῆς γυναικας: ἐπεντρανίζεις: παρατηρεῖς, βλέπεις. — 68
ματσουκάτος: κρατοῦσις ματσουκί (ρόπαλο). — 72 ποδοκόπιν: τὸ μεροκάματο ἐνὸς ἀπλοῦ
στρατιώτη, φιλοδώρημα. — 73 Ἐγὼ είχα ἀσῆμι καὶ χρυσάφι, κι ἐσύ τίς σανίδες τῆς σκάψης.
— 76 πάτος: τὸ πάτωμα.

κοσμήτης οὐκ ἀπέμεινεν, οὐ γύψος, οὐδὲ σπέτλον,
οὐδὲ ρηγλίν μαρμάρινον, οὐ συγκοπή μετρία,
αἱ θύραι συνεστράψησαν ἐξ ὀλοκλήρου πᾶσαι,
τὰ κάγκελα ἔξηλωθησαν ἀπ' ἄκρας ἕως ἄκραν,
καὶ τὰ στηθαία ἐπεσον τὰ πρὸς τὸ περιβόλιν.
Θύραν οὐκ ἡλλαξίς ποτέ, σανίδιν οὐκ εύψυχει,
ποτὲ οὐκ ἔξεκεράμωσας, οὐδὲ ἀνερράψω τοῖχον,
οὐ τέκτονα ἐκάλεσας ἵνα τὸν περιρράψῃ,
οὔτε καρφίν πηγόρασας νὰ ἐμπήξῃς εἰς σανίδιν.

Βλέπουν σε τὰ ψυχάρια μου καὶ ἔχουν σε ως αἰθέντην,
φοβοῦνται, παραστήκονται, δουλεύουν καὶ τιμῶσιν.

Ἐγὼ κρατῶ τὸ ὁσπίτιν σου καὶ τὴν ὑποταγὴν σου,
δουλεύω τὰ παιδία σου παρὰ βαβάν καλλίστην,
οἰκονομῶ τὰ κατὰ σέ, τρέχω, μοχθῶ, διώκω,
καὶ κάμνω λινοβάμβακον ἴματιν καὶ φορῶ το.

Ἐχεις με κουρατόρισσαν, ἔχεις με ἀναπλαρέαν,
καὶ κάμνω καὶ τὰ μαλλωτά, κάμνω καὶ τὰ ναρθήκια·

ἔχεις με ψιλονήτριαν καὶ κάμνω τὸ λινάριν,
κάμνω ὑποκαμισόβρακα, στοιβάζω τὸ βαμβάκιν·
ἔχεις με προσμονάριον ὅμοδ καὶ ἐκκλησιάρχην,
καὶ κανονάρχην σὺν αὐτοῖς, καὶ χωρικὸν νοτάρην,
καὶ σὺ καθέζεσαι ως πωλίν χασμένον εἰς τὸ βρύμα,
καὶ κοθ' ἡμέραν προσδοκᾶς τί νὰ σὲ παραβάλω.

Τὸ τί σὲ θέλω ἔξαπορῶ, τὸ τί σὲ χρήζω οὐκ οἶδα·
ἄν οὐκ ἔθάρρεις κολυμβᾶν, κολυμβητής μὴ ἐγένου,
ἄλλ' ἃς ἐκάθου σιγηρὸς καὶ ἀπομερμημένος,
καὶ ἃς ἔκνηθες τὴν λέπραν σου, καὶ ἃς ἡφινες ἐμέναν.
Εἰ δὲ κομπάσειν ηθελες καὶ λάβειν καὶ πλανήσειν,
ἄς ἔλλαβες ὁμοίαν σου, καπήλου θυγατέραν,

79 κοσμήτης: ὑπέρθυρο (πρέκι). — σπέτλον: γυαλί. — 80 ρηγλίν: θριγκός, κορνίζα. — συγκοπή: ψηφιδωτό.

90 ὑποταγὴν: τοὺς δούλους σου. — 91 Ὑπρεπετ τὰ παιδιά σου καλύτερα ἀπὸ τὴν πιὸ καλὴ ντανά. — 94 κουρατόρισσα: ἐπιστάτισσα. — ἀναπλαρέα: ὑπηρέτρια. — 95-97 Κάνω δλες τὶς δουλειές του σπιτιού, ὑφαίνω, γνέθω, ράβω μάλλινα, βαμβακέρα, λινά. — 98 προσμονάριος κτλ.: ἐκκλησιαστικά καὶ μοναχικά διακονήματα. Ἡ ἐννοια καὶ πάλι: δλες τὶς δουλειές καὶ δλες τὶς ἄγγαριες, κι ἐσύ κάθεσαι σὰν πουλί με τὸ στόμα ἀνοιχτὸ για νὰ κάνω τὸ φαγὶ καὶ περιμένεις κάθε μέρα τὶ θά σου δώσω νὰ φᾶς.

έπαρεκλάσθη ἡ θύρα μας, κλειδάς καὶ ἄς τὴν εὐθειάστη,
ἔτραυματιάσεν τὸ παιδίν, γοργὸν ἃς ἀγοράσουν
χαμομηλέλαιον κάλλιστον, ὅξος, ἀγριοσταφίδαν,
κηκίδιν, λυσσομάμουδον καὶ ἄλλα τινὰ τοιάδε,
καὶ ἃς ποιήσουν τραυματάλειμμα, πρὶν λυκοκαυκαλιάσῃ.

Ἡκουσας, πάντως ἥκουσας τὴν ἔξοδον τὴν ἔχω
ἔδαρε, μίξον διαδόν ἄπαντα τὰ λαμβάνω,
τὴν ρόγαν, τὸ μηναῖον μου καὶ τὰς φιλοτιμιάς μου,
τὰ ἐσώτυπα, τὰ ἔξωτυπα, τὰ ἀπέδω καὶ τὰ ἀπέκει,
καὶ τότε μὲ λογάριασε καλῶς ὅσα μὲ δίδεις,
καὶ ἄν μ' εὐρητις χρώμενον κακῶς εἰς ταῦτα τὰ μὲ δίδεις,
τότε καὶ κατονείδιζε, τότε κατάκρινόν με
ῶσπερ ἐλευθερόψυχον καὶ σπαταλοκρομύδην.

(101 - 106)

Μὴ σὲ πλανᾶ, πανσέβαστε, τὸ Πτωχοπροδρομάτον,
καὶ προσδοκᾶς νὺν τρέφωμαι βοτάνας δρειτρόφους:
ἀκρίδας οὐ σιτεύομαι οὐδὲ ἄγαπῶ βοτάνας,
ἄλλὰ μονόκυθρον παχὺν καὶ παστομαγειρίαν,
νὺν ἔχη θρύμματα πολλά, νὰ είναι φουσκωμένα,
καὶ λιπαρὸν προβατικὸν ἀπὸ τὸ μεσονέφριν.

Γ'

Τὸ καλογεροπαῖδι καὶ τὰ βάσανά του

(32 - 102)

Όπόταν εἰς ἐνθύμησιν ἔλθω τῶν ἡγουμένων

(δύο γάρ ἄρχοντιν ἐκεῖ, δέσποτι, παρανόμως,
καὶ παρὰ τὴν διάταξιν πατρὸς τοῦ πανοσίου,

60 κηκίδιν : οἱ κηκίδες (έξοιδηματα ἐνός εἰδούς δρυός), κίτρινα βολαράκια, ἡ σκόνη φαρμακευτική. — λυσσομάμουδον : φυτό πού θεραπεύει τὴν λύσσα (psoralea bituminosa). — 61 λυκοκαυκαλιάστη : προτού νὰ κάνῃ καύκαλο καὶ ἀφορμίσῃ (;).

64 φιλοτιμιάς : φιλοδωρήματα. — 65 ἐσώτυπα, ἔξωτυπα : τὰ τακτικὰ καὶ τὰ ἔκτακτα ἔσοδα; — 69 σπαταλοκρομύδης : μὲ ἔννοια εἰρωνική : σπάταλος σὲ πράματα φτηνά καὶ πενιχρά.

101 Πτωχοπροδρομάτον μή σὲ ξεγελά τὸ δτι μὲ λένε Πτωχοπρόδρομο. — 106 λιπαρὸν προβατικὸν : πρόβειο λιπος.

πατήρ, νιός, τὸ κάκιστον ζεῦγος, διθεία δίκη! καὶ καθαρῶς τὰ παρ' αὐτῶν γινόμενα σκοπήσω, ἄλλος ἐξ ἄλλου γίνομαι καὶ τήκομαι τὰς φρένας.
Οταν ἐξέλθω γάρ μικρὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἀν τὸν φέρειν ὀλως δύναμαι τὰς προσταγάς ἐκείνων: τὸ Ποῦ ἡτον εἰς τὸ θυμιατόν; ἃς βάλη μετανοίας: τὸ Ποῦ ἡτον εἰς τὸ κάθισμα; ψωμὶν μηδὲν τὸν δάκσουν. Ποῦ ἡτον εἰς τὸν ἔξαγαλμὸν; κρασὶν μηδὲν τὸν δάκσουν. Ποῦ ἡτον εἰς τὸν ἐσπερινὸν; ἃς τὸν ἐκβάλουν ἔξω. τὸ Στήκε, ψάλλε ἀπὸ ψυχῆς καὶ φωναζε μεγάλως· τί μουρμουρίζεις; πρόσεχε, μηδὲν ἡροχασμᾶσαι, μὴ τρίβεσαι, μὴ κνήθεσαι, μὴ περιστοψωρίζεις, ἔξαφες τὰ συχνὰ λουτρά, καλόγερος τυγχάνεις, βαθέα καλίγια ἀγόρασε καὶ φόρει τα εἰς τὴν μέσην, καὶ μὴ φορῆς τὰ χαμηλὰ μετὰ μακρέας τὰς μύτας: μὴ ζώνου χαμηλούτσικα καὶ μὴ συγνοκτενίζου, ἀπέσω τὰ μανίκια σου, ἀπέσω ἡ τραχηλεά σου, ἔξαφες τὸ νὰ κάθεσαι ποσᾶς εἰς τὸν πυλῶνα, ἔξαφες τὰ προγεύματα καὶ τὰ διπλὰ σφουγγάτα, καὶ τὸ νὰ τρώγης σύντομα, νὰ πίνης εἰς τὸ μέγα, καὶ σύναγε τὸ πλάτωμα καὶ θές το εἰς τὴν γονίαν.

Μὴ βλέπῃς τὸ τρανότερον τὸ μερτικὸν ἐκείνου, μὴ συντυχαίνῃς, πρόσεχε, καν δλως τὸν δδεῖνα: ἐκείνος ἔν' πρωτοπαπάς, σὺ δὲ παρεκκλησιάρχης, ἐκείνος ἔν' δομέστικος, τεχνίτης χειρονόμος, σὺ δὲ τυγχάνεις πάρηχος καὶ ψάλλειν οὐκ ἰσχύεις, ἐκείνος ἔν' λογαριαστής καὶ σὺ εἰσαι θερμοδότης, ἐκείνος δοχειάριος, σὺ δὲ κρομμυδοφύλαξ: ἐκείνος ἔν' γραμματικός, τεχνίτης ἀναγνώστης, σὺ δὲ οὐδὲ τὴν ἀλφάβητον ἔξεντρεις συλλαβίσαι: ἐκείνος ἔχει εἰς τὴν μονήν κάν δεκαπέντε χρόνους, καὶ σὺ ἀκμήν οὐκ ἐπλήρωσες ἔξαμηνον δτι ἤλθες:

49 εἰς τὴν μέσην ἵσως : στὸ δρόμο, «ἔξω» (δημοσία). — 54 σφουγγάτο : διηγέρθη τὸν φύλαττον τοῦ (ἀριστεροῦ) χοροῦ, ποὺ μὲ τὴν «χειρονομία» διηγέρθη τὸν φύλαττον τοῦ παράφωνος. — 61 πάρηχος : παράφωνος. — 62 λογαριαστής (λογιστής), δοχειάριος (ἀποθηκάριος) είναι λειτουργήματα στὸ μοναστήρι τὸ ίδιο καὶ διηγέρθη τὸν φύλαττον τοῦ παράφωνος.

50 πλάτωμα : στρόμα.

60 δομέστικος : δ ὁ δέξαρχον τοῦ (ἀριστεροῦ) χοροῦ, ποὺ μὲ τὴν «χειρονομία» διηγέρθη τὸν φύλαττον τοῦ παράφωνος. — 61 πάρηχος : παράφωνος. — 62 λογαριαστής (λογιστής), δοχειάριος (ἀποθηκάριος) είναι λειτουργήματα στὸ μοναστήρι τὸ ίδιο καὶ διηγέρθη τὸν φύλαττον τοῦ παράφωνος.

σύ περιτρέχεις τάς ὄδους πεδός μετὰ τσαγκίων,
αὐτὸς δὲ καβαλάριος διηνεκῶς ὀδεύει
καὶ βουτλωμένας τοῖς ποσὶν φέρει τάς πτερνιστῆρας.⁷⁰
ἔκεινος διηκόνησεν εἰς τὴν μονὴν πολλάκις,
καὶ σὺ ἔβοσκες τὰ πρόβτατα καὶ ἐδίσκες τάς κορώνας:
ἔκεινος πάντα ἐσέβαινε σειστός εἰς τὸ παλάτιν,
καὶ σὺ ἐκαθέζου καὶ ἔβλεπες πᾶς τρέχουν αἱ καροῦχαι.
Αὐτὸς ψηφίζει πέρπυρα καὶ γράφει καὶ στρογγύλα,
σὺ δὲ ψηφίζεις φάβατα καὶ γράφεις κονιδάτα:
αὐτὸς φορεῖ αἴγιομέταξα καὶ σὺ τὴν σακολέβαν⁸⁰
αὐτὸς ἔχει κάν τέσσαρα λαμπτρά κρεβατοστρόφισια,
καὶ σὺ κοιμᾶσαι εἰς τὸ ψαθίν καὶ γέμεις καὶ τάς φθείρας:
αὐτὸς τὸν μήνα τέταρτον εἰς τὸ λουτρὸν ὑπάγει,
σὺ δὲ ἀπὸ Πάσχα εἰς ἔτερόν Πάσχα λουτρὸν οὐ βλέπεις⁹⁰
αὐτὸς ψωνίζει πάντοτε λαβράκια, φιλομήλας,
σὺ δὲ ποτὲ οὐκ ἡγόρασας κάν ταρτεροῦ χαβιάριν:
αὐτὸς κάν δέκα κέκτηται λίτρας χρυσὸν λογάριν,
σὺ δὲ οὐδὲ φόλιν κέκτησαι νὰ δώσῃς τὴν ψυχήν σου,
ἢ νὰ ἀγοράσῃς κάν κηρὸν διὰ τὴν ἀποκαρήν σου.
Αὐτὸς τὸν βλέπεις ἔδωκεν εἰς τὴν μονὴν εἰκόνα
καὶ σαραντάσημον βλαττὸν καὶ δυὸς κυθροκαντήλας,
σὺ δὲ ἥλθες ἀνυπόδητος καὶ δίχα ἐπικαμίσουν,
καὶ τὸ βρακίνι σοι ἐφαίνετο ἀπὸ τῆς φουδουλίας:⁹⁰
καὶ περιπάτει, ἐμπύρετος, καὶ δούλευε τοὺς πάντας:
οὐκ εἶσαι σεβαστοῦ παιδίν, οὐδὲ κουροπαλάτου,
σαρδαμαρίου παιδίν εἶσαι, χαβιαροκαταλύτου,

κουβαλά τὸ ζεστό νερό γιὰ τὸ ἀραιόμα τοῦ κρασιοῦ). — 70 βουτλωμένας : δεμένες μὲ λουρία στὰ πόδια του. — 71 διηκόνησεν : ὑπηρέτης (έδθ μᾶλλον: ήταν διάκονος). — 74 καροῦχαι : τὰ ἀρματα, τ' ἀμάξια. — 75 Αὐτὸς ψηφίζει... Ἡ ἐρμηνεία δχὶ ικανοποιητική: Αὐτὸς μετρά (λογαριάζει) νομίσματα χρυσά (ὑπέρπυρα) καὶ γράφει γράμματα ώρατα στρογγύλα, κι ἐστὶ μετράς κουκιά καὶ γράφεις γράμματα σὸν ψεῖρες. — 77 αἴγιομέταξα : ὑφάσματα ἀπὸ τρίχα γιδίσια καὶ ἀπὸ μετάξι.-σακολέβα : καραβόπανο. — 80 τὸν μήνα τέταρτον : τέσσερες φορές ἀπὸ τὸ μήνα! — 83 οὗτοι μᾶς δεκάρας χαβιάρι (ταρτερόν τεταρτηρόν: νόμισμα μικρῆς ἀξίας) τὸ χαβιάρι ἔδω εἶναι κάτι φτηνό καὶ κοινό — βλ. παρακ. στ. 93 χαβιαροκαταλύτης. — 86 ἀποκαρή : ἡ μοναχική κουρά. — 88 κυθροκαντήλας : καντήλες στὸ σχῆμα ἡ στὸ μέγεθος μᾶς χότρας. — 90 ἀπὸ τῆς φουδουλίας : ἀπὸ τὰ κουρέλια (ɔ). — 91 ἐμπύρετος : καημένες μου (κλητική). — 92 σεβαστός, κουροπαλάτης: ἀνώτερα βυζαντινά ἀξιώματα. — 93 σαρδαμαρίος : μπακάλης (κυρίος ἀλαντοπώλης). — χαβιαροκαταλύτης κελ.: ποδὶ τρᾶς μόνο χαβιάρι, σκουμπριά, παλαμίδες καὶ παστές σαρδέλες (ὅλα φτηνά, εὐτελή φαγητά

σκουμπροπαλαμιδόπαστος, ἐγγραυλοπαστοφάγος:
καὶ μὴ θεωρῆς τοὺς βαθρακούς, τὰς δσκας, τὰ ψησσία,
καὶ τρέχουσι τὰ σάλια σου καὶ συχνοκαταπίνεις,
μαθὸν οὐ μὴ τὰ γενεσαι, ἔηρά νὰ τὰ διαβάσῃς,
καὶ τὸ τυρίν τὸ κρητικὸν νὰ ἔκδειρη τὸν λαιμὸν σου
καὶ τὸ παλαμιδόκομμαν καὶ ἡ θύννα ἡ βρωμιαρέα.
Κατάβαινε εἰς τὴν τράπεζαν, βοήθει τὸν κελάρην¹⁰⁰
καὶ κόπτε ξύλον καὶ νερὸν κουβάλει εἰς τὸ μιλιάριν,
καὶ δίδε καὶ θερμούτσικον, οὐκ εἶσαι τῶν ἐνδόξων.

Τὸ γεῦμα τῶν ἡγουμένων

(139 – 173)

Τὰ δ' ἄλλα πῶς διηγήσωμαι κατὰ λεπτὸν καὶ μέρος,
τὰ τῆς τραπέζης λέγω δῆ, τοῦ γεύματος τὴν ὥραν,
ὅταν τὰ τρία δώσουσι καὶ πάντες συναχθῶσι
καὶ ψάλουν τὸ Ὅψωσι σε καὶ ἄρξωνται τοῦ τρώγειν;
Καὶ τίς εἰπῇ σοι καθαρῶς τὰ πλήθη τῶν ἰχθύων
τῶν ἡγουμένων ἔμπροσθεν προκείμενα συνήθως,
τὰ μὲν εἰς τὸν ἐγκλειστιανόν, εἰς τὸν πατέρα λέγω,
τὰ δ' ἄλλα πάλιν ἀλλαχού, πρὸς τὸν υἱὸν ἔκεινου;
Πρῶτον διαβαίνει τὸ ἐκζεστόν, ψησόπουλον μπουρδάτον,
καὶ δεύτερον περίχυμα, μαζὸς βεβαρυμένος,
καὶ τρίτον δξινόγλυκος κροκατομαγειρία,¹⁴⁰
ἔχουσα στάχος, σύγουρδα, καρυόφυλλα, τριψίδια,
ἀμανιτάρια, δξος τε καὶ μέλιν ἐκ τὸ ἀκάπνιν,
καὶ ἀπέστω κεῖται κόκκινη, μεγάλη φιλομήλα,

γιὰ τὸ χαβιάρι βλ. καὶ στ. 83). — 95 δσκα : εἶδος ψάρι (δένδρυνχος, ξυρίχι, λυκουρίνος (ɔ)).
Οι δσκες καὶ τὰ ψησσία δναφέρονται ἐδθ ὁς ψάρια πολυτελείας (δέν εἶναι γιὰ τὸν καθένα —
τὸ ίδιο καὶ οι βάτραχοι (l)). — 99 θύννα : τόνος. — 101 μιλιάριν : καζάνι. — 102 θερμούτσικον : ζεστό νερό (σὰν θερμοδότης ποδὶ εἶσαι βλ. παρακ. στ. 62).

141 τὰ τρία: δταν χτυπήσουν τὰ τρία χτυπήματα τοῦ σήμαντρου (γιὰ τὴν τράπεζα).
— 142 Ὅψωσι σε: εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ 114 Ψαλμοῦ (ποὺ τὸν ἔψαλλαν πρὶν ἀπὸ τὴν τράπεζα).
— 143 ἐγκλειστιανός : ἡγουμένος. — 147 ἐκζεστόν : βραστό. Τὸ ψησόπουλον εἶναι ψάρι
πολυτελείας (βλ. παραπάνω).—μπουρδάτον: παχύ (ɔ).—148 περίχυμα: σάλτσα.-μαζὸς: φρέσκος
βακαλάος (ɔ).—βεβαρυμένος: αδγαμένος (ɔ).—150 στάχος: νάρδος (μπαχαρικό).—σύγουρδα, τριψίδια
βλ. παρακ. σ. 51 σ. 37-38.—151 ἀκάπνιν: ἀπὸ τὸ μέλι ποὺ τὸ εἶχαν τρυγῆσει προτού

καὶ κέφαλος τριπίθαμος αὐγάτος ἐκ τὸ Ρήγιν,
καὶ συναγρίδα πεπανή, ἐκ τὰς καλάς, τὰς πράτας —
ἐ, νὰ ἔφαγα ἐκ τὰ θρύμματα, νὰ ἔπια ἐκ τὸ ζουμίν των,
καὶ χιώτικον νὰ ἐτσάκωσα κάν τέσσαρα μουχρούτια,
καὶ νὰ ἔρευξάμην εῦνοστα καὶ νὰ ἔπαρηγορήθην! —
καὶ τέταρτον τὸ δπτούτσικον, καὶ πέμπτον τὸ τηγάνου,
κομμάτια μεσοκόμματα, τριγλία μουστακάτα,
καὶ διπλοτήγανον παχὺν μεγάλων ἀθερίνων,
καὶ κιθαργός δπτούτσικος, ἀκέραιος μὲ τὸ γάρος,
τὸ καρναβάδιν ἄνωθεν ἔως κάτω πεπασμένος,
καὶ πάλιν ἀπολάκτισμα μεγάλου λαβρακίου.

Ω τις Ἀκρίτης ἔτερος ἐκεῖ νὰ εὑρέθη τότε,
καὶ τὰς ποδέας του νὰ ἔμπηξε, νὰ ἔπηρε τὸ ραβδίν του,
καὶ νὰ τοὺς ἐσυνέτριψεν τοὺς παλαμναίους μίσσους!
Πολλάκις μὲ παρώτρυνε ὁ λογισμός νὰ γέρθω,
νὰ ἔμπιε εἰς τὴν μέσην καὶ νὰ ἔβγα, νὰ δώσω καὶ νὰ ἔπάρω,
μήνα τσακώσω πίνακα κανένα εἰς τὰς χειρας,
καὶ πιάσω καὶ συντρίψω τον, καὶ σφίξω τοὺς δόδοντας,
καὶ σύντεφλον τσακίσω τον, καθάπερ ἄρνα λέων:
ἄλλ' ὁ χορός, ὡ δέσποτα, τῶν σωματοφυλάκων
οὐδὲ ἀτενίσαι καθαρῶς ἐκείνους μὲ ἀφῆκεν.

Ἡ ἔηροφαγία Τετράδη καὶ Παρασκευὴ

(273 – 289)

Τετράδα καὶ Παρασκευὴν ἔηροφαγογούσιν δλως·
ἴχθυν γάρ οὐκ ἐσθίουσιν, ἄναξ, ποσῶς ἐν τούτοις,

καπνίσουν τὰ μελίστια (ἐκλεκτό). — 153 κέφαλος αὐγωμένος ἀπὸ τὸ Ρήγιν τῆς Προποντίδας. — 156 χιώτικον (ἐνν. κρασί). — 158 τέταρτον ὑστερὸν ἀπὸ τὰ ἐκεστά (τὰ βραστὰ ψάρια) μὲ τὸ ζουμί καὶ τὴ σούπα, ἔρχονται τὰ ψητὰ καὶ τὰ τηγανιτά. — 159 μεσοκόμματα : ἀπὸ τὴ μέση τοῦ ψαριοῦ. — τριγλία: μπαρμπούνια μὲ μουστάκι. — 160 ἀθερίνες είναι τὸ γνωστὸ καὶ σήμερα γιγλό ψάρι, τηγανισμένες πολλές μαζὶ στὸ τηγάνι, δυὸ φορὲς (ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρά, καὶ στερεὰ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴ ἄλλη). — 161 κιθαργός: ψάρι τοῦ γένους τῶν ρομβοειδῶν, ὄρχ. κιθαρος, γαλλ. limande. — γάρος τὸ (άρχ. ὁ γάρος): παχὺ ζουμί ἀπὸ ἄλλη καὶ μικρά ψάρια. — 162 καρναβάδιν εἶδος μπαχαρικό (βλ. παραπ. σ. 51, 37). — 164 Ω τις Ἀκρίτης : «Ἄχ νὰ βρισκόταν ἐκεῖ κάποιος ἀντρεισμένος σὰν τὸν Διγενῆ, νὰ ἐσφιγγε τὶς ποδιές του, νὰ παιρνε τὸ ρόπαλο του καὶ νὰ ἔκανε κομμάτια αὐτά τὰ ἀναθεματισμένα πιάτα (τὰς ποδιές του κτλ.) ἀναφορὰ στὸ στίχο τοῦ Διγενῆ, βλ. παρακάνω, σ. 21 στ. 116) — 171 σύντεφλον: (μαζὶ μὲ τὸ τσόφλι), πέρα ὡς πέρα.

εἰμὴ ψωμίσιν, ἀστυκούς καὶ ἀληθινὰ παγούρια,
καὶ καραβίδας ἐκεστάς, τηγάνου καριδίτσας,
καὶ λαχανίτσιν καὶ φακήν μετὰ δστρειδομυδίτσια,
καὶ μέσον γέμουν, δέσποτα, τὰ κτένια καὶ σωλήνας,
καὶ φαβατίτσιν ἀλεστόν καὶ ὄρυζιν μὲ τὸ μέλιν,
φασόλια ἐξοφθάλμιστα, ἐλαίτσας καὶ χαβιάριν,
καὶ πωρινὰ ἀγύοταράχα διὰ τὴν ἀνορεξίαν,
μηλίτσια τε καὶ φοίνικας, ἵσχαδας, καρυδίτσια,
καὶ σταφιδίτσας χιώτικας, καὶ ἀπὸ τὸ διά κίτρου,
τάχα διὰ νὰ χωνεύσουσιν ἐκ τῆς ἔηροφαγίας,
κρασίν γλυκὸν γανίτικον, καὶ κρητικὸν καὶ σάμιον,
ίνα χυμούς ἐκβάλωσιν ἐκ τῆς γλυκοποσίας,
ήμας δὲ προτιθέασι κυάμους βεβρεγμένους,
ἢ καὶ τὴν δίψαν παύουσιν μὲ τὸ κυμιοθέρμιν,
τὸ τυπικὸν φυλάττοντες καὶ νόμους τῶν πατέρων...

280

Ἀνάθεμα τὰ γράμματα! . . .

(1 – 144)

‘Απὸ μικρόθεν μ’ ἔλεγεν ὁ γέρων ὁ πατήρ μου :
«Παιδίν μου, μάθε γράμματα, καὶ ὥστα ἐσέναν ἔχει.
Βλέπεις τὸν δεῖνα, τέκυον μου, πεζὸς περιεπάτει,
καὶ τώρα διπλοεντέλινος καὶ παχυμούλαράτος.
Αὐτός, ὅταν ἐμάνθανε, ὑπόδησιν οὐκ εἶχεν,
καὶ τώρα, βλέπεις τον, φορεῖ τὰ μακρυμύτικά του.
Αὐτός, ὅταν ἐμάνθανε, ποτέ του οὐκ ἐκτενίσθη,
καὶ τώρα καλοκτένιστος καὶ καμαροτριχάρης.

275 παγούρια : καβούρια. — 276 τηγάνου : τηγανητές. — 280 ἐξοφθάλμιστα : ἔε-
φλουδισμένα. — 281 πωρινά (όπωρινά) : ώριμα. — 282 φοίνικας : χουριάδες. — 283 τὸ διά
κίτρου : κίτρο γλυκό (τοῦ κονταλοῦ). — 285 γανίτικον : ἀπὸ τὸ Γάνο (τὰ Γανόχωρα) τῆς
Θράκης. — 287 κυάμους βεβρεγμένους : βρεχτοκούκια. — 288 κυμιοθέρμιν : ἀφέψημα (τσάι)
ἀπὸ κύμινο. — 289 τὸ τυπικόν... Στὸ τυπικό ἐνός μοναστηριοῦ (τῆς Κοσμοσωτείρας) ἀνα-
γράφεται τὸ «θερμὸν ύδωρ κυάμινο συνητρυμένον» ὃς τὸ ποτό τῶν μοναχῶν κατὰ τὴν πρώτη
ἔβδομάδα τῆς μεγάλης Σαρακοστῆς.

2 ὥσταν ἐσέναν ἔχει: ποιὸς τὴν χάρη σου! — 4 διπλοεντέλινος : ποι βάζει διπλές
ἐντελίνες (λουριά τοῦ στήθους) στὸ ἄλογό του. — 6 Τὰ μακρυμύτικα ἡταν, φαίνεται, ἀκριβά

Αὐτός, σταν ἐμάνθανε, λουτρόθυραν οὐκ εἶδε,
καὶ τώρα λουτρακίζεται τρίτον τὴν ἔβδομάδα.

Αὐτός, ὁ κόλπος του ἔγειρας ἀμυγδαλάτας,
καὶ τώρα τὰ ὑπέρπυρα γέμει τὰ μανοηλάτα.

Καὶ πεισθῆται γεροντικοῖς καὶ πατρικοῖς μου λόγοις,
καὶ μάθε τὰ γραμματικά, καὶ ώσταν ἐσέναν ἔχει».

Καὶ ἥμαθον τὰ γραμματικά μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου.

Ἄφοι δὲ τάχα γέγονα γραμματικὸς τεχνίτης,
ἐπιθυμῶ καὶ τὸ φωμίν καὶ τὸν ψωμιού τὴν μάναν
ὑβρίζω τὰ γραμματικά, λέγω μετὰ δικρίων:

Ἀνάθεμαν τὰ γράμματα, Χριστέ, καὶ ὅπου τὰ θέλει !

ἀνάθεμαν καὶ τὸν καιρὸν καὶ ἔκεινην τὴν ἡμέραν

καθ' ἣν μὲ παρεδώκασιν εἰς τὸ διδασκαλεῖον,
πρὸς τὸ νὰ μάθω γράμματα, τάχα νὰ ζῶ ἀν' ἔκεινα !

Ἐδάρε τότε ἀν μ' ἐποικαν τεχνίτην χρυσοράπτην,
ἀπ' ἀδτοὺς δόποι κάμνουσι τὰ κλαπωτά καὶ ζῶσι,

καὶ ἔμαθα τέχνην κλαπωτήν τὴν περιφρονημένην,
οὐ μὴ ἤνοιγα τὸ ἀρμάριν μου καὶ ηριστα τὸ γέμει

ψωμίν, κρασίν πληθυντικὸν καὶ θυννομαγειρίαν,
καὶ παλαιμιδοκόμματα καὶ τσίρους καὶ σκουμπρία ;

παρού διτι τώρα ἀνοίγω το, βλέπω τοὺς πάτους δλους
καὶ βλέπω χαρτοσάκουλα γεμάτα τὰ χαρτία.

Ἀνοίγω τὴν ἀρκλίτσαν μου νὰ εδρω φωμίν κομμάτιν,
καὶ εδρίσκω χαρτοσάκουλον ἄλλο μικροτερίτσιν.

Ἀπλώνω εἰς τὸ περσίκι μου, γυρεύω τὸ πουγκίν μου,
διὰ στάμενον τὸ ψηλαφῶ, καὶ αὐτὸ γέμει χαρτία.

Ἄφοι δὲ τὰς γωνίας μου τὰς δλας ψηλαφήσω,
Ισταμαι τότε κατηφής καὶ ἀπομεριμνημένος,
λιποθυμῶ καὶ δλιγωρῶ ἐκ τῆς πολλῆς μου πείνας.

καὶ ἀπὸ τὴν πείναν τὴν πολλήν καὶ τὴν στενοχωρίαν
γραμμάτων καὶ γραμματικῶν τὰ κλαπωτά προκρίνω.

Τὴν κεφαλήν σου, δέσποτα, εἰς τοῦτο τὶ μὲ λέγεις ;

Ἄν ἔχο γείτονα τινὰ καὶ ἔχει παιδίν ἀγόριν,
νὰ τὸν εἰπῶ ὅτι «μάθε το γραμματικά νὰ ζήσῃ» ;

ἄν οὐ τὸν εἴπω «μάθε το τσαγκάριν τὸ παιδίν σου»,

παπούτσια τῆς μόδας.— 12 ὑπέρπυρα μανοηλάτα : χρυσά βυζαντινά νομίσματα μὲ τυπωμένη τὴν εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορα Μανουὴλ. (Κομνηνοῦ) — πρβ. κωνσταντινάτα. — 24 κλαπωτά : ρούχα χρυσοκέντητα. — 27 θυννομαγειρία : τόνος μαγιερεμένος.

παρακρουνιαροκέφαλον πάντες νὰ μὲ ὀνομάσουν !

Καὶ ἄκουσον τὴν βιοτὴν τσαγκάρου, καὶ νὰ μάθης
τὴν βρῶσιν καὶ ἀνάπαινσιν τὴν ἔχει καθ' ἐκάστην.

Γείτονα ἔχα πετσωτήν, ψευδοτσαγκάρην τάχα,
πλὴν ἔνι καλοψωνιστής, ἔνι καὶ χαροκόπος.

«Οταν γὰρ ίδη τὴν ἀγήνην περιχαρασσομένην,
εδύθυς : «Ἄς βράστη τὸ θερμόν», λέγει πρὸς τὸ παιδίν του,

καὶ : «Νά, παιδίν μου, στάμενον εἰς τὰ χορδοκοιλίτσια,
ἀγόρασε καὶ βλάχικον σταμεναρέαν τυρίτσιν,

καὶ δός με νὰ προγεύσωμαι, καὶ τότε νὰ πετσώνω».

Άφοι δὲ κλώση τὸ τυρίν καὶ τὰ χορδοκοιλίτσια,
κὰν τέσσερα τὸν δίδωσι γεμάτα εἰς τὸ μουχρούτιν,

καὶ πίνει τα καὶ ἐρευγεται. Κερνοῦν τον ἄλλον ἔνα,
καὶ παρευθύς ὑπόδημαν ἐπαίρνει καὶ πετσάνει.

«Οταν δὲ πάλιν, δέσποτα, γενύματος ώρα φθάση,
ρίπτει τὸ καλαπόδιν του, ρίπτει καὶ τὸ σανίδιν

καὶ τὸ σουγλίν καὶ τὸ σφετλίν καὶ τὰ σφηκώματά του,
καὶ λέγει τὴν γυναίκαν του : «Κυρά, καθές τραπέζιν»

καὶ πρῶτον μίστον τὸ ἐκεστόν, δεύτερον τὸ κρασάτον,
καὶ τρίτον τὸ μονόκυθρον, πλὴν βλέπε νὰ μὴ βράζῃ !»

Άφοι δὲ παραθέσουσι καὶ νίψεται καὶ κάτση,
ἀνάθεμά με, βασιλεύ, δταν στραφῶ καὶ ίδω τον

τὸ πᾶς ἀνακομπάνεται κατὰ τῆς μαγειρίας,
ἄν οὐ κινοῦν τὰ σάλια μου καὶ τρέχουν ώς ποτάμιν.

Αὐτός γάρ ἐμπουκώνεται, κλώση τὴν μαγειρίαν,
καὶ ἔγω ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πόδας μετρῶν τῶν στίχων.

Αὐτός χορταίνει τὸ γλυκύν εἰς τὸ τρανὸν μουχρούτιν,
καὶ ἔγω ζητῶ τὸν Ιαμβόν, γυρεύω τὸν σπονδεῖον,

γυρεύω τὸν πυρρίχιον καὶ τὰ λοιπά τὰ μέτρα
ἄλλα τὰ μέτρα ποῦ φελοῦν τὴν ἀμετρόν μου πείναν ;

Ἐδε τεχνίτης στιχιστής ἐκείνος δ τσαγκάρης:
εἰπε τὸ Κύριε ἐλέησον, καὶ ἥρξατο ρουκανίζειν.

Ἐγώ δέ, φεύ της συμφορῆς ! πόσους νὰ πλέξω στίχους,

44 παρακρουνιαροκέφαλος : ἀνόητος, τρελός. — 46 πετσωτής : μπαλωματής, ἐπιδιορθωτής τῶν παπούτσιων. — 51 χορδοκοιλίτσια : ἐντέρα καὶ κοιλιές (πατσάς). — 52 σταμενάρέαν : γιὰ ἔνα στάμενον (μιάς δεκάρας τυρί). — 54 κλώση, είρων. (Βλ. καὶ σ. 68); καταβροχθίση. — 60 σφετλίν : κομμάτι γυαλί γιὰ τὸ κόψιμο τοῦ δέρματος. — σφηκώματα : κερωμένοι σπάγγοι. — 61 καθές : έτοιμαζε. — 66 ἀνακομπάνεται : ἀνασκομπάνεται (σάν νὰ πρόκειται γιὰ μάχη !). — 78 θεραπεία : ικανοποίηση, εδχαρίστηση.

καὶ δρισε τὸν νῦν ἔξεβούν ἀπὸ τὴν πόλιν Ρώμης.
 Κι ἐκεῖνος ἀρματώθηκεν ώς τοῦ ἐπρεπεν ώς ρήγας:
 ἀρματωμένος τὰ ἄρματα ἥλθεν ἐκεὶ εἰς τὸν πάπαν,
 γονατιστὰ τοῦ ἔζητησεν νῦν δῶσῃ τὴν εὐχήν του.
 Κι ὁ πάπας τὸν εὐλόγησεν καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ ἐποίκεν.
 δρισεν καὶ ἔθεσαν τὸν στὸ ἀριστερὸν πλατάριν
 τοῦ ἀγίου σταυροῦ τὴν τύπωσιν, νῦν τὸν βαστᾶ μετ' αὐτὸν· 6210
 ὅμοιώς καὶ τὰ φουσάτα του, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι,
 τοὺς ἄπαντας εὐλόγησεν, εὐχήθηκεν καὶ εἶπεν:
 «Οσοι ἀποθάνουν ἐκ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ ταξίδι ἐκεῖνο,
 νῦν ἔχουν συμπάθειο ἐκ τὸν Χριστὸν ὅμοιώς καὶ ἐκ τὸν πάπα
 ἀπὸ ὅσα ἀμαρτήματα ἐποίησαν στὴν ζωὴν τους,
 ωσπερ γάρ νῦν ἀπόθαναν στὰ μέρη τῆς Συρίας
 διὰ νῦν ἔξηβαλαν τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν τὸν "Ἄγιον Τάφον
 ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἔθνῶν, τὸ γένος τῶν βαρβάρων».

Κι ἀφότου ἀπῆρε τὴν εὐχήν ὁ ρήγας ἐκ τὸν πάπα
 — οὗτως τὸ ἐποικεν ὅμοιώς ἀπάντων τῶν φουσάτων — 6220
 ἔξεβησαν κι ἀπέρχονταν ὀλόρθα εἰς τὴν Πούλιαν.
 Ός τὰ ἔμαθεν ὁ ρόι Μαφρές αὐτοῦνα τὰ μαντάτα,
 δτι ἔρχετον ἀπάνω του ὁ ρόι Κάρλος ἀτός του,
 ἀπέστειλεν καὶ ἥλθασιν ἀπὸ τὴν Ἀλλαμάνιαν
 φουσάτα πλεῖστα καὶ καλά, δλοι ἡσαν ἀντρειωμένοι,
 εἰθ' οὗτως εἰς τὴν Λουμπαρδίαν, ὅμοιώς κι ἐκ τὴν Τουσκάναν,
 όπου ἡσαν ἐκ τὸ μέρος του, ὅσοι ἡσαν Γιπτελίνοι·
 ἐκ τὴν Σικελίαν ἥλθασιν, κι ἐκεῖνοι τῆς Καλάβριας,
 τόσα φουσάτα ἐσώρεψεν, δτι ἀριθμὸν οὐκ είχαν.
 Στὸ Μπονιβάντ ἐστήκετον κι ἀνάμενε τὸν ρήγαν· 6230
 καὶ τόσα τὸν ἀνάμεινε, δτι ἔσωσεν κι ἐκεῖνος.
 Ἐκεῖσε ἐπολεμήσασιν μὲ δλα τους τὰ φουσάτα·
 καὶ ώς ἔνι θέλημα Θεοῦ, όπου ἔχει γάρ καὶ δίκαιον,
 τοῦ δίδει ὁ Θεὸς τὴν εὐτυχίαν, ἐπαίρει καὶ τὸ νίκος,
 ἐκέρδισε τὸν πόλεμον δ μέγας ρόι Κάρλος.
 Ἐκεὶ ἐσκοτώθη ὁ ρόι Μαφρές, τὸν πόλεμον ἔχάσει,
 κι ὅσοι ἐνεμεῖναν ἀπ' αὐτοῦ, λέγω ἀπὸ τὸν λαόν του,
 δλοι ἐπροσκυνήσασιν τὸν μέγαν ρόι Κάρλον,
 κι οὗτως ἐνέμεινεν αὐτὸς μὲ ἀνάκαψιν κι ειρήνην
 ρήγας ἀφέντης Σικελίας καὶ τοῦ ρηγάτου Πούλιας. 6240

ΛΙΒΙΣΤΡΟΣ ΚΑΙ ΡΟΔΑΜΝΗ

‘Η ἀρχὴ τῆς διήγησης. Ο Κλιτοβὸς συναντᾷ τὸν Αλβιστρο.

(Ν 27 - 76)

Νέος εἰς ἀναπόταμον, εἰς ἀναλιβαδίαν,
 μέσα εἰς στενὸν ἐδιέβαινε θλιψμένος μονοπάτιν·
 ἐπρεπε τὸ ἀναλιβαδὸν νῦν ἔναι κατούνα ἔνων,
 καὶ τὸ γλυκοαναπόταμον θλιψμένους νῦν ποτίζη,
 νῦν ἔχη ἐκεῖνο χάριτας καὶ ἀντὸ παρηγορίαν,
 ἐκεῖνο διὰ τὰ δένδρα του, τὰ ἄνθη καὶ τὰς βρύσεις,
 καὶ αὐτὸ διὰ τὸ καθάριον καὶ τὸ γλυκόποτόν του.
 Αὐτὸς ὅπου τὸ ἐδιέβαινεν ἦτον πολλὰ θλιψμένος·
 Λατίνος ἦτον εὐγενῆς δκάποιος ἀπὸ χώραν,
 ἄγουρος ἐπιτήδειος, ἔμορφος εἰς τὴν πλάσιν,
 νέος πολλὰ καλόκοπος εἰς σύνθεσιν καὶ σχῆμα,
 ξανθός, μακρύς, ἀγένειος, τριγύρου κουρεμένος.
 Φαρίν ἐκαβαλίκευεν, ἐβάσταζε γεράκιν,
 καὶ δπίσω ἡκολούθει τὸν σκυλίν μὲ τὸ λητάριν· 40
 ζωσμένος ἦτον ἄρματα καὶ ἐπήγαινε τὸν δρόμον,
 νῦν βρέχεται ἐκ τὰ δάκρυα του, νῦν συχνοαναστενάζη,
 καὶ ἀπὸ τ' ἀναστενάγματα νῦν καὶ τὸ μονοπάτι.

‘Ημον καὶ ἔγῳ ἐκ τὴν χώραν μου διωγμένος διὰ πόθον,
 θλιψμένος διὰ τὸν ἐρωτα, καμένος δι' ἀγάπην·
 ἔξεβηκα ἀπὸ λύπης μου καὶ κοσμοεπεριπάτουν
 διὰ κουφισμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τὸν πόνων μου τὸν τόσων,
 καὶ, πᾶς οὐκ οίδα, ἐκράτησα καὶ ἔγῳ τὸ μονοπάτι
 τὸ ἐκράτει ὁ παράξενος ἐκεῖνος ὁ Λατίνος.

‘Ημέραν περιεπάτησα καὶ εἰς ἄλλην ἔφθασά του,
 κατόπισθέν του ἐπήγαινα καὶ ἐκεῖνος ἔμπροσθέν μου,
 νῦν βρέχεται ἐκ τὰ δάκρυα του, νῦν συχνοαναστενάζη.
 Καὶ ἔγῳ ώς τὸν είδα δτι πονεῖ καὶ θλίβεται τοσοῦτον,
 πάντα ἐκεθμούν καὶ ἡθελα τὸ νῦν τὸν ἐρωτήσω

38 τριγύρου κουρεμένος· κατὰ τὴ συνήθεια τῶν Φράγκων (Λατίνων).

τίς ἔναι, πόθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ τί ἔναι τὸ στενάζει.
Καὶ τέως οὐδὲν ἐβάστασα, ἐκ τὰ πολλὰ ἡγανάκτουν,
ἐσίμωσα εἰς τὸ πλάγιον του, θεωρῶ, ἔχαιρέτησά τον,
εἶπα τον: «Πόθεν περπατεῖς, ξένε συνοδοιπόρε;»

Καὶ ἐκείνου ἐκατεκόπτετον ὁ νοῦς του ἀπὸ τοὺς πόνους,
οὐδὲν ἐστράφην εἰς ἐμὲ οὐδὲ ἔχαιρέτησέ με, 60
ἀλλὰ τῆς στράτας τὸ στενὸν ἐκράτει μονοκάτιν
καὶ τὸ ποτάμιν ἔβλεπεν καὶ ἐπήγαινε θλιψμένος.
Καὶ ἐγὼ ὡς ἥθελα μαθεῖν τί ἔναι τὸ πάσχημά του,
πάλιν ἐλάλουν πρὸς αὐτόν, ἐσυνοεχαιρέτον:
«Βάσταξε, ξένε, μὴ πονῆς, μὴ θλίβεσαι τοσαῦτα·
εἰς ἄγριον τόπον περπατεῖς, καὶ ὅν τύχῃ ἀπὸ τοὺς πόνους
ἄλλον ὄκατι ἐπάδυνον νὰ γίνεται εἰς ἐσένα,
νὰ είσαι ἀπαργγόρητος ἐδῶ εἰς τὴν ξενιτίαν». 70
‘Οκάποτε ἀνεστέναξεν, στρέφεται πρὸς ἐμένα,
πολλὰ θλιψμένα, σοφαρά, καὶ ἀπλογήθηκε μου:
«Ἄνθρωπε, τί ἔν’ τὸ μ’ ἐρωτᾶς καὶ βιάζεις με τοσοῦτον
νὰ μάθης τι ἔν’ τὸ θλιβομαὶ καὶ συχνοαναστενάζω;
Ἄνθρωπος είμαι καὶ πονῶ, καὶ τὸ πονᾶ γυρεύεις;
Συνοδοιπόρε, σύνξενε, τὸ νὰ τὸ θέλης μάθειν,
ἄν είσαι πέτρα, νὰ ραγῆς, δοκίζω, ἐν τὴν λύκην
διότι, μὲ τοὺς πόνους μου, τοὺς πάσχω διὰ τὸν πόθον,
καὶ πέτρα ἀν φθάστη τὰ ἐπαθα τοῦ νὰ τὰ θέλη μάθει,
εἰς ἑκατὸν νὰ διαρραγῇ καὶ νὰ θρυβῇ ὡς τὸ χῶμα.

Ἐκφρασις τῶν δώδεκα μηνῶν
(N 882 – 963)

‘Ο Μάρτης ἡτον ἔνοπλος στρατιώτης εἰς τὸ σχῆμα,
ἐπάνω κάτω νὰ λεγες δλος σιδερωμένος,
ζωσμένος ἡτον ἄρματα, καὶ εἰς ἔνα του τὸ χέριν
κοντάριν ἐμαλάκιζεν, καὶ ἐβάσταξε σκουτάριν,

56 ἐκ τὰ πολλὰ ἡγανάκτουν: ἀκό τὴν πολλή μου στενοχώρια. — 67 νὰ είσαι
(ἀπόδοση): θὰ είσαι, θὰ βρεθῆς. — 73 - 75 τὸ νὰ τὸ θέλης· μόλις τὸ μάθης, ἀκόμα καὶ
κέτρα νὰ είσαι θὰ σπάσης, θαρρῶ, ἀπὸ τὴ λύκη.

884 σιδερωμένος: σιδερόφρακτος. — 885 ἐμαλάκιζε: ἐκρατοῦσε, ἐκράδαινε.

είχεν καὶ εἰς τὸ σκουτάριν του χαρτίν μετὰ γραμμάτων:
«Πρόβοδος είμαι τοῦ καιροῦ, στρατιώτης τοῦ πολέμου,
καὶ ἀπάρτι μὴ καθέεσθε, κινάτε εἰς τοὺς ἐχθρούς σαζ». 889

‘Ο Ἀπρίλης ἡτον ἀπ’ αὐτὸν, νὰ είδες ποιμέναν ἄνδραν,
ἀσκέπαστος, ἀκτένιστος, ἀτσαλος εἰς τὴν πλάσιν, 890
ἔλλαει ἐμπρός του πρόβατα νὰ βόσκῃ ὡς ποιμένας,
τὸ ἔνα του χέρι νὰ κρατῇ ποιμενικὸν καλάμιν,
καὶ τὸ ἄλλον χέρι νὰ κρατῇ χαρτίν μετὰ γραμμάτων:
«Διώχνω πρόβατα πολλὰ καὶ βόσκα ὡς ποιμένας,
καὶ τῶν ἄρνιών τους σκιρτασμούς ἔχω τους εἰς χαράν μου».

Τὸν Μάιον είδα ἀπ’ αὐτοῦ ἄνδρα καλὸν εἰς θήος,
καλὸν εἰς εἶδος, εἰς κοκήν, καλὸν ὡς πρὸς τὸ σχῆμα·
φίλε μου, εἰς τὸ κεφάλιν του νά χῃ στεφάνι ἀπὸ ἄνθη,
εἰς τὸ ‘να χέρι κόκκινα τριαντάφυλλα βαστάζει,
κι εἰς τὸ ἄλλον του είχε τὸ χαρτίν καὶ ήσαν οἱ λόγοι τούτοι: 900
«Ζῆσε τοῦ κόσμου τὸ καλόν, πᾶς ἄνθρωπος εὐγνώμων,
μὴ παραδράμητς τὰ καλά, χάρηκε, σκίρτησέ τα».

Τὸν Ιούνιον πάλε ἀπ’ αὐτοῦ ἄνθρωπον τέτοιον, φίλε,
πλατὺν εἰς ὥμους, καὶ χοντρὸν τὴν κεφαλήν, τὴν μέσην
γυμνά ήσαν τὰ χέρια του μέχρι καὶ τῶν ἀγκώνων,
μέσου εἰς λιβάδιν θαλερὸν νὰ κείτεται ἀπλωμένος,
τὰ χέρια του ἄνθη νὰ κρατοῦν ἀπὸ διαφόρους χρόας,
καὶ μετὰ ἐκείνα καὶ χαρτίν, καὶ ἔγραφαν οἱ λόγοι:
«Ζῶ τοῦ καιροῦ τὸ ἐνήδονον, χαίρομαι τὸ καλόν του,
τέρπομαι τὰ μυρίσματα τῆς ἀνθοποικιλίας». 910

Είδα τὸν Ιούλιον ἀπ’ ἐκεὶ τέτοιον καὶ ἐκείνον ἄνδρα,
νὰ ἔναι γυμνὸς τὰ χέρια του καὶ δλοανασκοπωμένος,
νὰ κείται εἰς τὸ κεφάλιν του στεφάνιν ἀπὸ ἀστάχυα,
τὸ ἔναν του χέρι νὰ κρατῇ δρεπάνιν νὰ θερίζῃ,
καὶ τὸ ἄλλον νὰ ἀγωνίζεται τὰ στάχυα νὰ μαζώνῃ:
καὶ είχε χαρτίν δύσισθ του καὶ ἔγραφαν οὗτοι οἱ λόγοι:
«Θερίζω γῆς γεννήματα τὰ ἐσπειρα μὲ κόπον,
νὰ δεκαπλάσω τὸν καρπὸν εἰς τὸ ἀποθέρισμά μου».

Είδα ἀπ’ αὐτοῦ τὸν Αὔγουστον τέτοιον καὶ ἐκείνον, φίλε,

889 ἀπ’ αὐτὸν: ὑστερ’ ἀπ’ αὐτὸν, ὑστερα. — 890 ἀτσαλος εἰς τὴν πλάσιν: τὸ πλάσιμό του, τὸ φτιάξιμό του τὸν ἔδειχνε ἀπεριποίητο, βρώμικο. — 891 ᔁλάει: ὁδηγοῦσε
μὲ τὶς φωνὲς (σαλαγοῦσε).

ἀφήνω το, καὶ λέγω το, παρέδραμεν ἡ νύκτα, —
ἡλθεν ἡ γραία πρὸς τὴν αὐγὴν, λέγει μας: «Τί κοιμάστε; 1790
ἐγείρεσθε, μὴ θλιβεσθε, χαίρεσθε ἀπὲ τώρα·
ἡ κόρη κόπτεται δι' ἐσᾶς καὶ ἐσεῖς ἀμεριμνεῖτε;
Τῆς κόρης διὰ τὸν Λίβιστρον οἱ στεναγμοὶ οὐ σωπάζουν,
καὶ αὐτὸς θωρῷ διὰ ἀνάδυνα καὶ ἀμέριμνα κοιμᾶται:
ἡ κόρη χρόνους τέσσαρες ὁροθεσμίαν ἐποίκεν
νὰ γένη ξενοδόχισσα, μὴ τίκοτε νὰ μάθῃ,
καὶ ἐσεῖς ἀκόμη κάθεσθε! Σύντομα σηκωθῆτε!»

Σύντομα σηκωνόμεθα, τὴν γραίαν γοργὰ κρατοῦμεν:
«Μάνα μας, τὴν ἐλέγαμεν, παρηγορήθησε μας!»

— Τούτην τὴν νύκταν, εἶπε μας, τὴν ὅλην ἀστρονόμουν, 1800
τοὺς δαιμόνας ἥρωτησα καὶ ἀκριβολογησάν με
νὰ μάθω ἂν ἔναι δυνατὸν νὰ ἐπάρετε τὴν κόρην,
καὶ ἡ κόρη τι νὰ πολεμῇ καὶ ποῦ νὰ κατουνεύῃ.
Καὶ εἰπαν με διὰ ἔναι δυνατὸν διὰ νὰ τὴν ἐπάρῃ
καὶ νὰ τὴν ἔχῃ ὁ Λίβιστρος, ὁ πρωτινός της ἄνδρας...
Καὶ νάτε τοῦτα τὰ ἀλογα, καβαλικεύσετε τα, 1812
περάστε τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν εὑρῆτε πρῶτον
ἔκεινον ἐρωτήσατε καὶ νὰ σᾶς ἐρμηνεύσητο.»

*Πρὸς τὸ ξενοδοχεῖο τῆς Ροδάμνης.
Μοιρολόγια τοῦ Λίβιστρου καὶ τοῦ Κλιτοβοῦ.*

(S 2629 - 2656)

Ἐπαίρω τὸν τὸν Λίβιστρον καὶ ἡρξάμεθα τὴν στράταν,
καὶ τοιούτους λόγους ἥρξατο νὰ λέγῃ μοιρολόγιν: 2630
«Ἀναστενάζουν τὰ βουνά, πάσχουν δι' ἐμέν οἱ κάμποι,
θρηνοῦντι τὰ παράπλαγα, βροντοῦντι τὰ λιβάδια,
καὶ δένδρα τὰ ἐπαρέδραμα, τὰ ράχια καὶ οἱ κλεισοῦρες
ἔχουν τοὺς πόνους μου ἀκομὴ καὶ ἀντὶς μου ἀναστενάζουν.
Λέγουν: Ἐδιέβην ἀπ' ἐδῶ στρατιώτης πονεμένος,
ἄγουρος ποθοφλόγιστος διὰ πόθον ωραιωμένης.

1795 ὁροθεσμίαν τὰ χρονικὰ δρια ποὺ είχε θέστει ἡ Ροδάμνη στὸν Βερδερίχο νὰ
περιμένῃ ὡς ξενοδόχισσα. — 1812 νάτε: ίδοι, νά.
2634 ἀντὶς μου: ἀντὶ γιά μένα.

Τὰ δάκρυα του είχεν ποταμούς, βροντάς τοὺς στεναγμούς του,
καπνὸν ἐπάνω εἰς τὰ βουνά τὸν πονοανασασμόν του:
τὸν ἥλιον είχεν μάρτυραν καὶ εἰς τόπους μετ' ἐκεῖνον
τὰ σύννεφα ἐσκεπάζαν τον, τοὺς πόνους του ἐλυποῦντο. 2640
Καὶ πόνος, φίλε Κλιτοβῶν, ἔδει καρδίας δόδυνη,
τὸν συμπονοῦντι τὰ βουνά καὶ τὰ ἄψυχα συμπάσχοντι!»

Καὶ ώς ἤκουσα τὸν Λίβιστρον διὰ μοιρολογῶται
καὶ μετὰ πόνου ἐστρίγγιζεν κατάστρατα εἰς τοὺς κάμπους,
καὶ ἐμέναν ἥλθε λογισμὸς πάλιν διὰ τὴν Μυρτάνην
καὶ ἐνθύμησις καὶ ἀνάμνησις νὰ εἴπω μοιρολόγιν:
«Ἄγουρος μυριόθλιβος, ξένος ἐκ τὰ δικά του,
τὸν ἐκατεβασάντες κόρης ωρίας ἀγάπη,
καὶ ἔφυγεν ἐκ τὴν χώραν του καὶ ἀπὸ τὰ γονικά του,
καὶ εἰς ξένον κόσμον περπατεῖ καὶ αἰχμάλωτος διαβαίνει, 2650
πόνους του ἥγεται τὰ δεντρά, θλιψεις τὰς λιβαδίας,
καὶ ποταμοὺς τὰ δάκρυα του, βουνά τοὺς στεναγμούς του.
Ἀηδόνιν εἰς τὴν στράταν του νὰ κιλαδῇ ἂν ἀκούση,
οἱ κτύποι τῆς καρδίας του καὶ οἱ βροντοστεναγμοὶ του
σιγίζουν το νὰ μῇ λαλῆ, καρδιοφωνοκρατοῦντι:
«Ἐδει στρατιώτου συμφορά τὴν πάσχει διὰ φουδούλων,
οὗτως ἔνι αἰχμάλωτος, ξένος εἰς ἄλλον τόπον!»

Στὸ δρόμο τῆς χαρούμενης ἐπιστροφῆς. Τραγούδια καὶ καταλόγια.

(S 2856 - 2934)

X
Καὶ μὲ τὰ ἐρωτοπίττακα τὰ ἐλάλειν ἡ φουδούλα
καὶ τὰ ἔλλεγον δ Λίβιστρος μετ' αὐτην πρὸς ἐμέναν,
ηνράμεν ἀναλιβαδὸν νὰ ἀνθῇ, νὰ πρασινίζῃ,
νὰ γέμῃ δένδρα ἐρωτικὰ καὶ βρύσεις χιονισμένας,
νὰ ἔν' τὸ καθέναν τὸ δενδρὸν καὶ ἡ καθεμία του βρύσις 2860
χαριτοερωτοανάπαυσις καὶ ἀπλικτὸν εύνοστίας.
Εἰδαμεν τὸ ἀναλιβαδὸν τὰ δένδρα καὶ τὰς βρύσεις,
τὰ ἀνθη τὰ πανεξαίρετα τὰ ἐγράμμιζαν τὸν τόπον

2858 ἀναλιβαδὸν: λιβάδι. — 2865 χωρίζομεν: ξεχωρίζουμε, βλέπουμε. — εἰς κατούναν: κατάλληλο νὰ μείνουμε.